

УДК 595.7:502.4

© 2014 С. В. Влащенко¹, І. А. Воронцова²

¹національний природний парк «Гомільшанські ліси»

²Харківська гуманітарно-педагогічна академія

ЧЕРВОНОКНИЖНІ КОМАХИ НАЦІОНАЛЬНОГО ПРИРОДНОГО ПАРКУ «ГОМІЛЬШАНСЬКІ ЛІСИ» І ПРОБЛЕМИ ЇХ ДОСЛІДЖЕННЯ

*Влащенко С. В., Воронцова І. А. Червонокнижні комахи національного природного парку «Гомільшанські ліси» і проблеми їх дослідження. Наведені результати досліджень з виявлення видів комах на території національного природного парку «Гомільшанські ліси», які занесені до «Червоної книги України». За період існування парку, починаючи з 2004 року, достовірно встановлено 33 види комах, з яких два види належать до ряду *Odonata*, вісім видів — до ряду *Coleoptera*, сімнадцять — до ряду *Lepidoptera*, п'ять — до ряду *Hymenoptera* і один — до ряду *Neuroptera*. У 2014 році на території парку був виявлений дуже рідкісний жук — *Cerambyx cerdo* L., який вважався зниклим у нашому регіоні. Запропоновані напрями подальшого вивчення червонокнижних видів комах на території національного природного парку. Існуюча законодавча процедура з вивчення рідкісних видів на територіях природно-заповідного фонду робить ці дослідження практично неможливими.* 11 назв.

Ключові слова: червонокнижні комахи, природно-заповідний фонд, національний природний парк «Гомільшанські ліси».

Вступ. Відповідно до Закону України про Червону книгу [4] види флори та фауни, збереження яких потребує особливого режиму охорони, заносяться до Червоної книги і знаходяться під охороною держави. У 2009 році вийшло третє видання Червоної книги України, до якого увійшло 542 види тварин, зокрема 226 видів комах [10]. Порівняно з попереднім виданням Червоної книги [9], яке побачило світ у 1994 році, кількість комах, занесених до нового видання, збільшилося на 53 види. Але в новій редакції були виключені деякі види, які були у другому виданні і, на думку авторів, їм вже не загрожує зникнення. До таких належать, наприклад, сколія степова (*Scolia hirta* (Schrenck, 1781)), ведмедиця чотирикрапкова (*Callimorpha quadripunctata* (Poda, 1761)) та інші види.

Виявлення червонокнижних видів комах на тій чи іншій території є важливим елементом моніторингу, особливо, коли це відбувається на територіях природно-заповідного фонду. Методичні розробки та рекомендації для вивчення біоти, у тому числі комах, для національних природних парків наведені у «Програмі Літопис природи» [7]. Проте, як це не парадоксально, саме на територіях природно-заповідного фонду проводити такі дослідження дуже складно. Пов'язане це з тим, що на виконання Законів України «Про охорону навколишнього природного середовища» (1264-12), «Про природно-заповідний фонд України (2456-12) та «Положення про порядок установа лімітів використання природних ресурсів загальнодержавного значення», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 10.08.92 N 459 (459-92-п), для проведення науково-дослідних робіт, які пов'язані з вилученням об'єктів тваринного чи рослинного світу, мають оформлятися відповідні ліміти на використання природних ресурсів у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду. А якщо це стосується видів, які занесені до Червоної книги України, отримання лімітів стає доволі складним процесом.

У клопотанні, яке готується об'єктом ПЗФ, подається інформація стосовно виду тварини та обґрунтована кількості особин, які планується спіймати; місце збору (водойма, урочище, та ін.); строки відлову; мета та спосіб здобування. Підготовлене клопотання розглядається на місцевому рівні і після позитивного рішення передається до Мінприроди України. Отримання Дозволу на відлов Червонокнижних комах надає право установі проводити ці роботи, але тільки в присутності відповідальних службових осіб Мінприроди України, уповноважених від Міністерства.

Наведена вище інформація дає можливість уявити, яким чином можна вивчати Червонокнижних комах на території національного парку. До цього можна додати, що ліміти встановлюються щорічно.

Мета та завдання. Скласти перелік червонокнижних видів комах на території НПП, проаналізувати їх розповсюдження, чисельність, фактори, які впливають на них.

Методика досліджень. Ентомологічні дослідження проводилися по всій території парку (14314 га), а саме на землях, які передані парку у власність (3377 га) та у господарській зоні (10937 га), на якій основну діяльність ведуть землекористувачі.

Виходячи з наведеної процедури, за якою дозволяється проводити вивчення рідкісних видів, основну кількість червонокнижних видів ми визначали без вилучення їх із природного середовища (без виготовлення колекційного експонату). Деякі види відловлювали та після визначення і фотографування відпускали. Таким чином, такі дослідження не завдавали шкоди рідкісним видам. Але це було суттєвим лімітуючим фактором у встановленні фактичної чисельності рідкісних видів.

Результати та обговорення. За період проведення досліджень на території парку було виявлено 33 види комах, занесених до Червоної книги України. Нижче наводимо перелік виявлених видів і стан популяцій.

Ряд Бабки / Отряд Стрекозы (Odonata)

1. Бабка перев'язана / Стрекоза перевязанная (*Sympetrum pedemontanus* Allioni, 1776)

Це один з найбільш характерних видів бабок Степової зони. У парку трапляється на луках поблизу озер наприкінці літа — початку осені. Бабку легко визначити в польоті за наявністю темних смуг на крилах. Зменшення чисельності пов'язане із забрудненням води, до якої дуже чутливі личинки цього виду. Відповідно до літературних даних, саме така чутливість виду робить його індикатором чистоти водойм [10].

Вид у 2009, 2010 роках постійно траплявся, проте починаючи з 2011 року і дотепер не було помічено жодного екземпляру у місцях його постійного існування.

2. Дозорець-імператор / Дозорщик-император (*Anax imperator* Leach, 1815)

Одна з найбільших бабок у регіоні. Дорослі особини трапляються всією територією парку на луках біля води, проте можуть обирати території для полювання на узліссі та лісових галявинах, мирно співіснуючи с особимнаи інших видів. Не переносять присутність особин свого виду, тому найчастіше трапляються поодинокі особі.

Ряд Твердокрили / Отряд Жесткокрылые (Coleoptera)

3. Красотіл пахучий / Красотел пахучий (*Calosoma sycophanta* Linnaeus, 1758).

Трапляється на території парку у листяних лісах. Чисельність низька. За літературними даними [10], суттєвий негативний вплив на чисельність відбувається під час хімічних обробок лісів. Заборона на застосування пестицидів на території парку повинна сприяти відновленню чисельності цього та інших видів комах.

4. Жук-олень, рогач звичайний / Жук-олень (*Lucanus cervus* Linnaeus, 1758).

На цей час досить звичайний вид на території парку. Серед самців трапляються екземпляри від 40 до 80 мм. Збереження старих дерев, дерев, які впали, забезпечує кормову базу для личинок виду. Суттєвим фактором для додаткового живлення дорослих жуків є наявність дерев, з яких витікає сік.

Відмічено, що жуки, особливо самці, дуже часто стають кормом великих птахів, які з'їдають лише черевце, залишаючи інші частини жука. Саме таких жуків можна часто знаходити на лісових дорогах, де вони більш помітні.

5. Жук-самітник / Жук-отшельник (*Osmoderma barnabita* Motschulsky, 1845).

Перші дані про знахідку цього рідкісного виду на території теперішнього парку були наведені у роботі О. Ф. Бартенева та В. М. Грамми [1]. Цей вид був позначений як *Osmoderma eremita* Scop. Така ж латинська назва для цього виду надається у роботі В. С. Солодовникової та О. Ф. Бартенева [5]. У другому томі «Определителя насекомых Европейской части СССР» [6], вказано, що на європейській частині колишнього союзу трапляється саме *O. eremita*. Роз'яснення щодо зміни видової назви ми знаходимо у роботі Д. Тельнова [7]: за останніми даними у європейській частині мешкає саме *O. barnabita*, тому у третьому виданні Червоної книги вказана саме ця латинська назва [9].

У 2008 році цей вид був нами знайдений у приміщенні Коропівського лісництва (знахідка С. Влащенко). Можливо, що кормовою базою для личинок були гнилі дерев'яні стіни будівлі. Зниження чисельності пов'язана з відсутністю старих дуплястих дерев, які заселяє цей вид. Проте зменшення на території парку обсягів санітарних рубок дало можливість за десять років існування парку сформувати для цього виду відповідну кормову базу з дуплястих дерев і гнилих стовбурів.

6. Вусач земляний-хрестоносець / Усач крестоносець (*Dorcadion equestre* Laxmann, 1770).

Трапляються поодинокі особини цього виду на балочних схилах і суходолах, які не зазнали антропогенного впливу. Часто відбувається загибель цього та інших видів від весняного випалювання сухої трави у балках. Можливо, що саме цей фактор є суттєвим в останні роки у зниженні чисельності цього виду.

7. Вусач червонокрил Келлера / Усач Келлера (*Purpuricenus kaehleri* Linnaeus, 1758).

Декілька екземплярів цього виду знайдені на межі парку у 2011 році на деревах, з яких витікав сік (знахідка С. Вітера). За даними О. Ф. Бартенева [2], цей вид раніше був помічений на цій території.

8. Вусач мускусний / Усач мускусний (*Aromia moschata* Linnaeus, 1758).

Трапляється в різних частинах парку. У вечірні години можна спостерігати польоти жуків цього виду. Великі скупчення вусача виявляли на молодих кущах верб уздовж берегової смуги р. С. Донець. Одночасно можна було бачити до десяти екземплярів. Висока чисельність виду, яка приурочена до окремих місць, виявлялася протягом кількох років. Таким чином вид можна вважати масовим на території парку.

9. Вусач великий дубовий / Большой дубовый усач (*Cerambyx cerdo* Linnaeus, 1758).

Вид вважається зниклим з території області вже понад п'ятдесят років [5]. Але під час проведення досліджень науковим відділом у старовікових дібровах парку у 2012 році були знайдені стовбури дуба, які мали пошкодження, характерні для цього виду. Були відібрані зразки, а частина пошкоджень сфотографована.

У 2013–2014 роках нами були проведені спеціальні дослідження з виявлення цього рідкісного виду. На різних територіях парку були знайдені подібні пошкодження деревини. У липні 2014 року на дубі, з якого витікав сік (кв. 46 Коропівського лісництва), на висоті близько десяти метрів, серед кількох жуків оленів був відмічений великий дубовий вусач, який живився соком (знахідка С. Вітера). У наступному році дослідження будуть продовжені.

10. Стафілін волохатий / Стафилин волосатый (*Emus hirtus* Linnaeus, 1758).

Вид виявлений на території парку у 2013 році (знахідка С. Влащенко). Після цієї знахідки у цьому році було помічено ще два екземпляри цього виду. Вид належить до

категорії рідкісних, тому знаходження його на території парку гарантує його збереження та поширення на інші території.

Ряд Сітчастокрилі / Отряд Сетчастокрылые (Neuroptera)

11. Мантиспа штирійська / Мантиспа штырийская (*Mantispa styriaca* Poda, 1761).

Рідкісний вид, який знайдений на території парку (знахідка С. Вітера). Мешкає на узліссях лісу та чагарниках. Одним з факторів збереження виду є виявлення місць існування та взяття їх під охорону [10].

Ряд Лускокрилі / Отряд Чешуекрылые (Lepidoptera)

12. Махаон / Махаон (*Papilio machaon* Linnaeus, 1758).

На цей час чисельність цього виду не викликає занепокоєння. Імаго махаону трапляються на галявинах у соснових лісах, луках, узліссі листяних лісів. Гусінь живиться на рослинах родини зонтичних. Одна з причин зниження чисельності — випалювання трави.

13. Подалірій / Подалирий (*Iphiclides podalirius* Linnaeus, 1758).

П'ятнадцять років тому цей вид майже зник на території області. Але в останні десять років чисельність цього виду постійно збільшується. На цей час на території парку це доволі звичайний вид. Однією з причин збільшення чисельності виду, на наш погляд, можна вважати зниження обсягів літніх обробок пестицидами садів і лісів, саме в час вигодовування гусені цього виду.

14. Поліксена / Поликсена (*Zerynthia polyxena* Denis et Schiffermuller, 1775).

Знахідки цього виду пов'язані прямо з кормовою рослиною — кіркасоном. У парку визначено декілька таких місць, за якими ведуться спостереження та охорона. Проте специфіка польоту метеликів цього виду дуже часто призводить до загибелі їх на трасах від автотранспорту. Проведені підрахунки показали, що в таких місцях може загинути половина популяції, яка мешкає у відповідному місці (наприклад, кв. 71, вид. 10, Задінецького л-ва).

Значної шкоди цьому виду завдає випалювання сухої трави. Поліксена зимує у стадії лялечки, яка знаходиться неподалік від кормової рослини. Під час випалювання може загинути значна частина популяції. Тому заборона випалювання та контроль забезпечують виживання цього рідкісного виду.

15. Мнемозина / Мнемозина, аполлон черный (*Parnassius mnemosyne* Linnaeus, 1758).

Останнім часом цей вид стає дуже рідкісним. Мешкає на узліссях, лісових галявинах. Зовні метелики цього виду дуже схожі на білана жилкуватого, літ яких співпадає з льотом мнемозини. На території парку є декілька місць, де цей вид ще трапляється. Зниження чисельності пов'язане також з випалюванням сухої трави, під час якого гинуть яйця та гусениці цього виду.

16. Стрічкарка тополева / Ленточник тополевый (*Limenitis populi* Linnaeus, 1758).

Рідкісний метелик. Перша знахідка на території парку у 2005 р. (знахідка С. Вітера). Для цього виду характерна денна міграція метеликів. Найбільш сприятливий час для виявлення цього виду — ранком, особливо після дощу. Саме в цей час метелики збираються на вологих місцях. У спеку вони мігрують до крони дерев, де побачити їх дуже важко. На території парку знайдено декілька місць, де мешкає цей вид. Віддає перевагу ділянкам з осикою. Саме знищення цієї рослини, як малоцінної деревної породи, призводить до зниження чисельності цього виду.

17. Бражник Мертва голова / Бражник Мертвая голова (*Acherontia atropos* Linnaeus, 1758).

На території парку лише одна знахідка цього виду у 2011 році (знахідка Н. Саїдахметової). Гусінь віддає перевагу пасльоновим рослинам, проте іноді живиться на бузку, жасміні, малині та ін. Вид чутливий до холоду, тому місцеві популяції часто гинуть під час зимівлі у морозні зими.

18. Бражник Прозерпина / Бражник Прозерпина (*Proserpinus proserpina* Pallas, 1772).

При майже повсюдному поширенні цього виду в Україні, здебільшого трапляються лише поодинокі особини. Віддає перевагу узліссям, лісовим галявинам, ярам з чагарниками, рідколіссям. Виявити наявність виду найлегше вночі за допомогою світла. На території парку поодинокі знахідки (знахідка С. Влащенко).

19. Сатурнія велика / Большой ночной павлиний глаз (*Saturnia pyri* Denis et Schiffermuller, 1775).

Найбільший метелик Європи. Мешкає у рідколіссях, серед чагарникових пустирів, інколи у парках і садах. У деякі роки, ще до створення парку, інколи виявлявся у великій чисельності. Проте в останні двадцять – п'ятнадцять років вид став дуже рідкісним. Виявити його наявність найлегше при застосуванні світла. Перша і єдина знахідка у 2012 році (знахідка С. Влащенко). Унікальність цього виду робить доцільним пошук його популяцій та створення сприятливих умов для їх існування з охороною природних лісових та чагарникових біотопів.

20. Сатурнія руда / Павлиноглазка рыжая (*Aglia tau* Linnaeus, 1758).

На території парку цей вид в останні роки трапляється постійно (перша знахідка у 2005 році С. Влащенко). Метеликів можна виявляти вдень і вночі із середини квітня до кінця травня. Вони часто летять на світло. Вид віддає перевагу мішаним лісам. На території парку живиться листям дуба, ліщини або липи.

21. Шовкопряд кульбабовий / Шелкопряд одуванчиковый (*Lemonia taraxaci* Denis et Schiffermuller, 1775)/

Поки що єдина знахідка на території парку (2010 р.) в бору (знахідка С. Влащенко). Вид віддає перевагу узліссям та галявинам, трапляється на схилах ярів та балок. Лялечки цього виду часто потерпають від осіннього випалювання сухої трави.

22. Стрічкаряка блакитна / Ленточница орденская голубая (*Catocala fraxini* Linnaeus, 1758).

На території парку вид трапляється постійно. У минулі роки був відмічений С. Г. Гамаюною [3]. Вид віддає перевагу старим листяним лісам. Кормовими породами є тополі, осики, верби, ясен, дуб, клен. Метелики цього виду часто прилітають на світло вуличних ліхтарів, де стають здобиччю кажанів. Для збереження цього виду слід ввести обмеження на застосування ртутно-кварцових ламп у населених пунктах поблизу національного парку і замінити їх на лампи освітлення жовтого кольору, які використовують у містах.

23. Стрічкаряка орденська малинова / Ленточница орденская малиновая (*Catocala sponsa* Linnaeus, 1758).

Трапляється разом із попереднім видом. Проте на відміну від нього, активніший у денні часи. Метелик дуже полохливий. При живленні віддає перевагу соку, який витікає з пошкоджених стовбурів дерев. Кормовою рослиною для гусені є дуб.

24. Каптурниця пишна / Капюшонница великолепная (*Cucullia magnifica* Freyer, 1840).

Рідкісний для території України вид. На території парку поодинокі знахідки (знахідка С. Влащенко). Вид приурочений до степових ділянок, оскільки кормовою рослиною є різні види полину. Основною причиною зниження чисельності є руйнація кормових біотопів, розорювання степів та луків, випалювання трави.

25. Каптурниця срібна / Капюшонница серебряная (*Cucullia argentea* Hufnagel, 1766).

Вид подібний до попереднього за біологічними ознаками, тому потерпає від тих самих чинників. Для збереження виду доцільно взяти під особливу охорону місця, де він виявлений.

26. Совка розкішна / Совка роскошная (*Staurophora celsia* Linnaeus, 1758).

Перша знахідка цього виду для території парку у 2009 році (Задінецьке л-во) (знахідка С. Влащенко). Гусінь живиться на корінні та дерні злаків: щучників, сунічників, мітлиці тощо. Рідкісний. Необхідно виявити місця мешкання виду та створити особливі умови для їх збереження.

27. Совка сокиркова / Совка шпорникова (*Periphanes delphinii* Linnaeus, 1758).

На території України вид трапляється майже повсюдно, але в незначній кількості. У минулі роки був відмічений С. Г. Гамаюною на цій території [3]. У парку можна виявити на луках і схилах балок. Вид дуже потерпає від випалювання сухої трави, внаслідок чого гинуть лялечки. До зниження чисельності призводить і руйнація природних місць існування цього виду.

28. Ведмедиця-господиня / Медведиця-госпожа (*Callimorpha dominula* Linnaeus, 1758).

Одна з найкрасивіших ведмедиць нашого регіону. Трапляється у листяних та мішаних лісах з густим підліском, на узліссях, галявинах, серед чагарників. Метелики літають вдень, проте інколи прилітають і на світло. Кормовими рослинами для гусені є жимолость, верба, кропива та ін. У парку постійно мешкає в невеликій кількості. На зниження чисельності значно впливає випалювання сухої трави.

Ряд Перетинчастокрилі / Отряд Перепончатокрылые (Hymenoptera)

29. Джміль глинистий / Шмель глинистий (*Bombus argillaceus* Smith, 1854).

Вид поширений в Україні, але в основних біотопах трапляється зрідка. На території парку мешкає на луках та узліссях. Чисельність виду знижується внаслідок зменшення кількості місць, придатних для гніздування та збору корму. Часто відбувається знищення гнізд цього виду під час оранки, особливо перелогів, а дорослі комахи гинуть під час обробки полів пестицидами.

30. Джміль моховий / Шмель мохової (*Bombus muscorum* Linnaeus, 1758).

Трапляється зрідка. На території парку є декілька знахідок. Віддає перевагу ділянкам з мохом та сухим листям. Чисельність цього виду в останні роки значно зменшилася. Одним із чинників, який впливає на це, є випалювання сухої рослинності та оранка луків і степових ділянок [11]. Для збереження виду на лучних територіях парку, де відмічене існування виду, введено контрольоване сінокосіння, яке проводиться після цвітіння більшості рослин.

31. Ксилокопа звичайна (Бджола-тесляр звичайна) / Пчела-плотник обыкновенная (*Xylocopa valga* Gerstaecker, 1872).

Рідкісний для України вид, проте на території парку трапляється постійно. Дорослих комах можна виявити на квітучій рослинності. Гнізда влаштовує в мертвій деревині. Саме ліквідація сухостійних дерев призводить до зниження чисельності цього виду.

32. Ксилокопа фіолетова (Бджола-тесляр фіолетова) / Пчела-плотник фиолетовая (*Xylocopa violacea* Linnaeus, 1758).

Вид близький до попереднього, але трапляється рідше. Розрізнити два види можливо лише піймавши комаху, оскільки для визначення потрібно детально роздивитися морфологічні ознаки. Як і у попереднього виду, чисельність залежить від наявності в лісі сухостійних дерев. Крім того, вид є об'єктом комерційного колекціонування [8].

33. Сколія-гігант / Сколія-гігант (*Megascolia maculata* Drury, 1773).

Трапляється нечасто, але у значній кількості дорослих комах постійно можна виявити біля звалищ трісок на лісопилках, де вони відкладають яйця. Живляться дорослі комахи на квітках, частіше складноцвітих рослин (будяк, осот) по узліссях і полянах. Чисельність виду залежить від наявності у достатньої кількості личинок хазяїна (жук-носорог).

Висновки і перспективи. На території парку на цей час виявлено 33 види комах, що становить майже 15 % від усіх комах, які занесені до Червоної книги України. Але це тільки попередні дані.

За літературними даними, на території парку в минулі роки були виявлені й інші види комах, які занесені до Червоної книги. Так у 1967 році на території, яка знаходиться в межах парку, був спійманий жук скарабей священний (*Scarabaeus sacer* L.), який прилетів на світло [1]. Це була єдина знахідка цього виду.

Дослідницька робота, яка була проведена на території парку з виявлення великого дубового вусача, показала, що для знаходження рідкісних видів необхідно проводити спеціальні дослідження за наступною схемою:

1. Встановлення переліку видів, які можуть мешкати на цій території.
2. Вивчення біології, фенології та особливостей життєдіяльності, які притаманні тільки цим видам.
3. Робота с картографічними та лісовпорядкувальними матеріалами для встановлення можливих місць існування цих видів.
4. Ретельне вивчення морфологічних ознак того чи іншого виду, відмінностей від схожих видів та складання електронних визначників для польового використання.
5. Розробка календарного та картографічного планів дослідження можливих місць перебування.
6. Проведення польових досліджень.

З початку роботи національного природного парку «Гомільшанські ліси» створені всі умови для успішного існування та збереження багатьох видів, які занесені до Червоної книги України. Проте їх виявлення та дослідження суттєво гальмуються бюрократичними перешкодами у вигляді недосконалої законодавчої бази. З ліквідацією обласних управлінь з охорони навколишнього природного середовища, яке відбулося декілька років тому, оформити ліміти на проведення науково-дослідних зборів стало взагалі неможливим. А для визначення багатьох видів, наприклад перетинчастокрилих, потрібний їх відлов та виготовлення колекційних матеріалів у лабораторних умовах із залученням відповідних фахівців.

Бібліографічний список: 1. **Бартенев А. Ф.** К изучению насекомых и других членистоногих из Красной книги Украины / Бартенев А. Ф., Грамма В. Н. // Изв. Харьк. энтомол. о-ва. — 1996. — Т. 4, вып. 1–2. — С. 14–18. 2. **Бартенев А. Ф.** Жуки-усачи Левобережной Украины и Крыма: Монография. — Х.: ХНУ имени В.Н.Каразина, 2009. — 418 с. 3. **Гамаюнова С. Г.** Распределение совков по биотопам проектировавшегося в Харьковской области природного парка / Гамаюнова С. Г. // Изв. Харьк. энтомол. о-ва. — 1994. — Т.2, вып. 1. — С. 77–88. 4. **Закон України Про Червону книгу України** від 07.02.2002. № 3055-III // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2002, N 30, ст.201. 5. **Солодовникова В. С.** Редкие, исчезающие или сокращающиеся в численности виды насекомых, обитающие в Харьковской области/ Солодовникова В. С., Бартенев А. Ф. // Сообщение 1 // Изв. Харьк. энтомол. о-ва. — 1993. — том 1, вып.1. — С. 27–37. 6. **Определитель насекомых Европейской части СССР:** в 6 т. / под ред. Г. Я. Бей-Биенко — М.-Л.: Наука, 1965. Т. 2: Жесткокрылые и веерокрылые. — 1965. — 668 с. 7. **Програма Літопису природи** / [Андрієнко Т. Л., Попович С. Ю., Парчук Г. В. та ін.]. під ред. Т. Л. Андрієнко. — К.: Академперіодика, 2002. — 103 с. 8. **Тельнов Д.** Систематика рода *Osmoderma* [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.zin.ru/animalia/coleopteran/rus/trichii.htm>. 9. **Червона книга України.** Тваринний світ. — К.: Українська енциклопедія, 1994. — 464 с. 10. **Червона книга України.** Тваринний світ / За ред. І. А. Акімова — К.: Глобалконсалтинг, 2009. — 600 с. 11. **Червона книга Харківської області.** Тваринний світ / за ред. Г. О. Шандикова, Т. А. Атемасової. Гол. ред. В. А. Токарский. — Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2013. — 472 с.

Одержано редколегією 5.09.2014

Влащенко С. В., Воронцова І. А. Краснокнижные насекомые национального природного парка «Гомольшанские леса» и проблемы их исследования. Приведены результаты исследований по выявлению видов насекомых на территории национального природного парка "Гомольшанские леса", занесенные в "Красную книгу Украины". За период существования парка, начиная с 2004 года, достоверно установлено 33 вида насекомых, из которых два вида относятся к отряду Odonata, восемь видов — к отряду Coleoptera, семнадцать — к отряду Lepidoptera, пять — к отряду Hymenoptera и один — к отряду Neuroptera. В 2014 году на территории парка был обнаружен очень редкий жук — *Cerambyx cerdo* L., который считался исчезнувшим в нашем регионе. Предложены направления дальнейшего изучения краснокнижных видов насекомых на территории национального природного парка. Существующая законодательная процедура изучения редких видов на территориях природно-заповедного фонда делает эти исследования практически невозможными. 11 назв.

Ключевые слова: краснокнижные насекомые, природно-заповедный фонд, национальный природный парк «Гомольшанские леса».

Vlaschenko S. V., Vorontsova I. A. Red book insects of the nation park "Gomilshansky lisy" and problems of their study. Records of insects listed in the Red Book of Ukraine for the territory of National Natural Park "Gomolshansky lisy" are presented. 33 insect species were recorded since 2004 (year of the National Nature Park foundation). Among the recorded species two of them belong to the order Odonata, eight species — to the order Coleoptera, seventeen species — to the order Lepidoptera, five species — to the order Hymenoptera, and one — to the order Neuroptera. Rare beetle species *Cerambyx cerdo* L. was recorded in 2014. This species was noted as extinct for the territory of the National Nature Park. The directions of further study of Red listed insect species for the National Nature Park are presented. However existing legislative base greatly complicates the process of the studies in territory natural-protected fund. 11 refs.

Key words: insects in the Red Book, National Natural Park "Gomolshansky lisy"

E-mail: vlaschenko@rambler.ru